

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת ואתחנן

"אמען יאריכון ימ'ק"...

גיליון מס' 154

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/פרשת ואתחנן "למען יאריכון ימיר"...

על אם הדרך המובילה לבני ברק, עיר קטנה למדי באותם ימים, נראה משתרך רכב ישן ומקרטע. נהג הרכב, יהודי בשנות העשרים לחייו בשם ר' פנחס, נהג בזהירות למרות עננת הדאגה שכיסתה את פניו. לפני תקופת מה, גילו הרופאים כי מחלה קשה מקננת בגופו, חייו בסכנה של ממש. ר' פנחס שמע את הבשורה בצער רב ובדאגה עמוקה, הן הוא עוד צעיר לימים, משפחה בת כמה נפשות בביתו, ולפתע – שוד ושבר! לנוכח זאת, החליט ר' פנחס כי תחילה יקיים את דברי חז"ל שיעצו לחולה ללכת אצל חכם שיבקש עליו רחמים, וביקש לנסוע אל ה'חזון איש' זצ"ל. באותם ימים, ההגעה בתחבורה הציבורית הייתה מורכבת ומסובכת, ושכירת רכב – אפילו ישן ומקרטע – עלתה 5 לירות, סכום לא מבוטל. לפיכך, חסך ר' פנחס פרוטה לפרוטה, ביקש את עזרת שכניו וידידיו וגם לווה כמה חצאי לירות משכנים – הכל כדי להגיע לחמש הלירות הדרושות למסע לבני ברק, אל ה'חזון איש'. בשעת ערב מוקדמת, נרגש ודרוך, נקש ר' פנחס בדלת ביתו של ה'חזון איש'. בברכיים כושלות נכנס אל הבית הקטן, והחל מתנה את צרתו בפני רבן של ישראל. הוא סיפר על גילו הצעיר, המשפחה האהובה שלו, החיים שעוד לפניו – ולפתע פרץ בבכי כשציטט את הבשורה הנוראה שבפי הרופאים על המחלה הקשה, על החרב החדה המתהפכת על צווארו... ה'חזון איש' האזין לו בקשב, ומליבו נעקרה אנחה. אכן, צרה קשה היא זו, מחלה נוראה ואומללה שפקדה את היהודי הצעיר. לפתע, כמו התעורר משרעפיו, הרים את עיניו הטובות ושאל את ר' פנחס: 'אמור

נא לי, האם אביך או אימך, ואולי שניהם, עדיין בחיים? ר' פנחס הופתע מהשאלה, שנראתה ככלל לא נוגעת לעצם העניין לשמו טרח כה רבות כדי להגיע עד הנה. אחרי רגע של מבוכה קלה השיב בקצרה: 'אכן, ברוך השם, שני הוריי בחיים, עד מאה ועשרים!' אמור נא לי, שב ה'חזון איש' ושאל, 'כמה עלה לך להגיע אליי?' – ר' פנחס נדהם מהשאלה, אך התשובה הייתה שגורה על לשונו: 'חמש לירות עלה לי, ועוד הרבה טרחה ומאמץ, הכל כדי להגיע לכבוד הרב ולקבל את ברכתו ועצתו לנוכח הצרה הנוראה שהתרגשה עליי... – ניסה 'להזכיר' את הנושא... 'ומתי לאחרונה עשית משהו עבור הוריי, בעלות לירה בודדת ויחידה?' – שאל ה'חזון איש' שוב. לנוכח השאלה הזו, שתק ר' פנחס בבושה ובמבוכה. אכן כן, מי יודע מתי בפעם האחרונה השקיע בלעשות נחת רוח להוריו, לא לירה אחת ולא מחציתה, לא הרבה מאמץ וגם לא מעט... נענה ה'חזון איש' ואמר משפט מטלטל, שכדאי שכולנו נזכור כל העת: 'הלא כתוב בתורה 'כבד את אביך ואת אמך...', למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך'. בורא עולם אומר לכל יהודי: רוצה להאריך ימים? רוצה חיים טובים ומאושרים? בבקשה, קח! כבד את הוריי, ואני מבטיחך אריכות ימים ושנות חיים טובים ומאושרים, בריאים ושמחים. האין הבטחה זו שווה יותר מכל? האם יש משהו גדול מהבטחה כה ברורה של בורא עולם?' ר' פנחס הנהן בראשו ושתק, וה'חזון איש' המשיך: 'טרחת כה רבות להגיע עד אליי. שילמת הון, התאמצת במאוד. כל זאת כדי להגיע לכאן, לבקש את ברכתך. כשאתה יוצא לדרך, איך יודע אם אקבל אותך אם לאו, אולי אני לא בבית, ואולי חלש. וגם אם אקבל אותך, כל מה שאני יכול לעשות זה לברך, ולקוות שהברכה תשפיע... מנגד, הקדוש ברוך הוא עומד ומבטיח, מילים ברורות וחדות: תכבד את ההורים שלך, ואני מאריך את ימך. אני דואג לך לשנים ארוכות וטובות, דואג לבריאות שלך, מסדר את

האושר בחיים שלך. מה לך בא אליי, מתאמץ כה הרבה, כשחיך, איכות חיך, אושר חיך והברכה בחיך, מצויים בהישג ידך במרחק כמה רחובות מביתך? תמיהני על מאמציך הרבים לבוא לחלות את פניי, כשברכתך מובטחת בבית הוריק, בחותמו של בורא עולם! ה'חזון איש' לחץ את ידו בחום ונפרד ממנו בברכה לבבית. ר' פנחס יצא המום ונסער, ולכל אורך הדרך לביתו לא פסק מלהרהר בדברים, מרגיש כי קיבל מסר לחיים, הוראה נוקבת אך באותה מידה מתנה יקרת ערך. עוד באותו יום רכש מתנה קטנה להוריו, ועלה לבקרם תוך הקדשת זמן ותשומת לב לצרכיהם, לשמחם, לעשות להם טוב על הלב. מאז אותו יום קיבל על עצמו על עצמו להקפיד ביותר על כיבוד הוריו, לעשות הכל כדי לכבדם ולהוקירם, להעריכם ולפעול למענם.

ואת סיפורו זה, סיפר ר' פנחס לכ"ק האדמו"ר מטאלנא שליט"א, בהיותו כבר יהודי זקן ושבע ימים. כיום הוא בן למעלה מתשעים, עודו חי וקיים, בריא וחייכן. המחלה האיומה שריחפה מעל ראשו חלפה כרוח נושבת, כיבוד ההורים הביא לו חיים חדשים ומאושרים, ממש כמו הבטחת התורה! ולא בא סיפור זה אלא ללמדנו: יהודים הנתונים בצרה, מרבים לפעול בסגולות ובתפילות, מנסים להעביר את רוע הגזירה בכל דרך אפשרית. יש כאלה העורכים סגולות, מבקשים ברכות צדיקים וכדומה, בוודאי כולם אהובים וברורים. אבל יש לנו עוד משהו, חזק ועוצמתי פי כמה, הבטחה של הקב"ה בכבודו ובעצמו: כיבוד הורים מאריך ימים, לא אריכות ימים בלבד – אלא מתוך טוב וחסד, חיים איכותיים מלאי שמחת חיים, חיים מאושרים ומבורכים. הבה נתאמץ יותר בכיבוד הורינו, בעשיה למענם, בלשמח את ליבם, נשתדל לבקרם בכל הזדמנות, נתקשר כל אימת שנוכל, נתמסר אליהם בכל בקשה. ה' מבטיח לנו איכות ימים בטוב ובנעימים, היש הבטחה כדאית מזו? (הרב אשר קובלסקי שליט"א)

*

בפרשת השבוע נאמר: "כבד את אביך ואת אמך כאשר צוך ה' אלוקיך למען יאריך ימיך ולמען יטב לך" וגו'. הגמרא במסכת קידושין (דף ל"א ע"ב) מספרת על אבימי שהיה מהדר מאוד במצוות כיבוד אב ואם. חמשה בנים היו לו לאבימי, וכולם היו עדיין סמוכים על שולחנו, ובכל אופן כאשר אביו – רבי אבהו היה נוקש על הדלת, לא היה מניח לאחד מבניו לפתוח לו את הדלת, אלא בעצמו היה מזדרז לפתוח לו את הדלת. יום אחד ביקש ממנו אביו להשקות אותו מים, עד שהספיק אבימי להגיש לו כוס מים, התנמנם רבי אבהו. אבימי לא עזב את המקום, אלא התכופף לעבר אביו, עמד מעליו עם כוס המים, והמתין עד שיתעורר, כדי שיהיה מוכן להגיש את המים מיד כשיתעורר. מספרת הגמרא שבזכות מעשה זה, בשעה שגחן על אביו, סייעו לו משמים והתחדש לו מדרש על פרק ע"ט בתהילים 'מזמור לאסף אלוקים באו גויים בנחלתך'... רש"י מבאר שהמדרש שנתחדש לו הוא, שהרי לכאורה היה מתאים יותר לו היה כתוב 'קניה לאסף', שהרי הוא מקונן שם על חורבן בית המקדש, אם כן מהו המזמור? אלא, אסף אמר שירה על שהקב"ה כילה חמתו על העצים והאבנים שבביתו, ומתוך כך הותיר פליטה בישראל, שאלמלא כך לא נשתייר משונאי ישראל שריד. מדברי הגמרא נראה כי יש קשר בין מצוות כבוד אב ואם, לבית המקדש, שהרי אם לא כן, מדוע זכה לחידוש דווקא בפרק העוסק בעניין חורבן בית המקדש. וההקשר טעון ביאור! במדרש איכה רבה גם נראה קשר זה, שהרי כשהמדרש מבאר מדוע כתוב 'מזמור לאסף' ולא 'קניה לאסף', הוא מביא משל העוסק בקשרי אבו ובנו: משל למלך שעשה בית חופה לבנו, סייד אותה, פיאר אותה בקנים ובצוירים נאים, אך בנו יצא לתרבות רעה. מיד כששמע זאת המלך, עלה לחופה, קרע את הווילונות ושיבר את הקנים. כשראה זאת החונך של בן המלך, נטל כלי זמר והחל מזמרה.

אמרו לו: 'המלך הפך חופתו של בנו, ואתה יושב ומזמר?' אמר להם: 'מזמר אני על שהפך את חופתו של בנו ולא שפך חמתו על בנו!'. כך אמרו לאסף: הקב"ה החריב היכל ומקדש ואתה יושב ומזמר?' אמר להם: מזמר אני ששפך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים ולא שפך חמתו על ישראל!.

נראה שהדברים יובנו על פי דברי הגמרא בקידושין (ל"ט"ג): 'ת"ר שלשה שותפין הן באדם, הקב"ה ואביו ואמו, בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו, אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני'. מבואר בדברי הגמרא, שכאשר אדם מכבד את אביו ואמו, הרי הוא מכבד את מי ששותף עם הקב"ה ביצירתו, וממילא גם הקב"ה מתכבד על ידי זה, ולכן חפץ הקב"ה לדור ביניהם, כי הוא רואה שאדם זה מכבד את יוצריו. אם כן נבין, בשעה שרואה הקב"ה שאבימי כה מכבד את אביו, הוא רוצה להראות לו קרבה מיוחדת, כפי שמגיע למי שמכבד את יוצריו, ולכן הוא מסייע בידו להבין מדרש המבאר שגם בריחוק שנוצר בינינו לקב"ה, זהו רק חימה על עצים ואבנים... ומי שמכבד את אביו כאבימי, יכול לקונן על כך שבאו גויים בנחלת ה', ולבקש שיחזיר ויבנה את בית המקדש וישרה את שכנתו שם, כי המכבד את הוריו, השותפים ביצירתו, יכבד גם את הבורא השותף הנוסף ביצירתו. (הרב ישראל ליוש שליט"א)

*

מצוות כיבוד הורים - אוצר גדול...

בספר תנא דבי אליהו כתוב: "כל המבקש ימים ושנים, עושר, נכסים, חיים בעולם הזה, וחיים ארוכים לעולם הבא שאין לו סוף, יעשה רצון אביו שבשמים ורצון אביו ואימו". (פרשה כ"ד).

ובזוהר הקדוש כתוב: בעשרה מאמרות נברא העולם. המאמר החמישי 'הי מאורות ברקיע השמים' הוא כנגד הדיבור החמישי מעשרת הדיברות "כבד את אביך ואת אימך". "אביך הוא השמש

ואימך היא הירח... שכל המכבד את אביו ואמו הקב"ה מאיר לו

בעולם הזה ובעולם הבא" (זוהר, ויקרא, י"ב).

ודברים נפלאים כתב הגאון רבי אברהם יעקב פאם זצ"ל: "הנה טבע האדם כשמבקשים ממנו לעשות איזו פעולה שיש בה טרחה – לסלק מעליו את הטורח ולדחותו אצל אחרים, ומצוי שכאשר האמא מצווה לבנה לעשות דבר מה בצרכי הבית, הבן מתרעם ומתלונן: "תמיד את מצווה אותי, אף פעם אין את מצווה לאחי לעשות שום דבר, הוא תמיד פטור, רק אני ורק אני, הכל עליי ועל צווארי". מה נורא וחמור האיסור בהתנהגות זו, אילו היה מבין מה שלפניו, היה זריז ונשכר לקיים מצות כיבוד האם בשמחה רבה, שזכה למצוה גדולה וחביבה כזו. כי מלבד מתן שכרה של אריכות ימים, הרי קיום מצוה זו כהלכתה משווה הוד והדר, כבוד ותפארת לעושיה, כאיש חמודות

יקר רוח ונעים המידות". (מבקשי תורה ר"כ)

*

"למען יאריכון ימיך"...

קול עבר בעיירה: "על כל יהודי העיירה להתייצב בשעה 5:00 בבוקר בכיכר העיר המרכזית, מצוידים במזוודה אחת בת עשרה ק"ג בלבד, אתם עוברים למחנה עבודה", אמרו להם הגרמנים. חלקם כבר שמעו אי אלו שמועות על הרג והשמדה, לא האמינו לדברי הנאצים וידעו כי הם יובלו גם כן להשמדה, אך רובם האמינו להם והחלו לארוז כמה שיותר חפצים יקרי ערך והכרחיים לחיים. היו שתפרו כסף בכיסים, הכניסו זהב לעקבים, או בלעו יהלומים על מנת להקיאם בדרך. הם לבשו בגד על בגד כדי להציל כמה שיותר חפצים מהבית, או כדי להתגונן מפני הקור פן יבוא, כי מי יודע אולי יגלו אותם לסיביר. "אבא שלי" – סיפר אחד הניצולים היחידים מאותה עיירה – "לא התנהג כמו כולם, הוא לא ארז בגדים ולא החביא כסף וזהב, הוא קרא לי וביקש ממני שאגהץ לו את החולצה.

הבטתי בו בעיניים רחמניות ואמרתי לעצמי 'הוא כנראה לא מבין לאן פנינו מועדות', 'אבא' – זעקתי אליו – 'לשם מה אתה זקוק לחולצה מגוהצת? אנחנו הולכים להיהרג, או במקרה הטוב לעבוד בכפיה עבודות פרך!', 'בכל אופן', אמר לי אבא, 'גהץ לי בבקשה את החולצה'. כשסיימתי ביקש ממני אבא שאצחצח לו את הנעליים, ותמהתי עוד יותר, 'אבא! לא חבל על הזמן?! עוד מעט עלינו כבר להתייצב בכיכר, ולא ארזנו כלום!'. אבא לא התייחס להערותיי, לבש את החולצה, ענב את עניבתו והמשיך להסתדר כאילו הוא הולך לחתונה. כשסיימתי לעשות את כל בקשותיו של אבא, הוא שם לב לתמיהתי והסביר לי: 'ראה בני! האנשים שלוקחים איתם כסף, זהב ויהלומים, אינם יודעים שהגרמנים ימ"ש לא ישאירו אצלם כלום, הכל הם יבדדו להם או לפני המוות או אחרי המוות, אני לעומת זאת נתתי לך כעת מתנה יקרה שתציל את חיך, נאמר בתורה' – המשיך אבא – "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך", בזכות הכיבוד אב שעשית ברגעים יקרים אלו, בעזרת ה' ינצלו חיך'. "עומד אני כעת לפניכם בחתונת נכדי" – סיים הניצול את סיפורו – "חי וקים, כמעט יחיד מכל העיירה שלי, ובטוחני שזכות זו של כיבוד אב בשעה גורלית כל כך, היא זו שעמדה לי בשעות המלחמה הקשות, כברכתו של אבי ד"ל.

*

'המכבד את הוריו זוכה לבנים גדולי הדור!' כך הבטיח בעל 'מנורת המאור', הבטחה יקרת ערך, נשאפת ומבוקשת. רוצה ילדים טובים? כבד את אביך ואת אמך ותרווה נחת, יהיו לך בנים טובים ועדינים, אציליים ואהובים. כיבוד הורים פותח את השער להשפעות טובות ומבורכות על בניך יקירך. ככל שנשקיע יותר בכיבוד הורינו – נזכה לברכה יתירה בחינוך ילדינו!

*

בזכות כיבוד הורים זוכים לבנים צדיקים!

הגראי"ל שטיינמן זצ"ל הפתיע פעם את תלמידו, שאמר לו: "כיצד זכו האנשים הגדולים למה שזכו? בגלל הכיבוד אב ואם המיוחד שלהם". הרב שטיינמן הוסיף ופירט: "כגון רבי חיים מבריסק זצ"ל, הרי אי אפשר לתאר כיצד כיבד את אביו ר' יושע בער (ה'בית הלוי), ממש רעד מפניו. גם החזון איש ומשפחתו כיבדו את הוריהם בצורה נפלאה. ה'חזון איש' הקפיד לא לקרוא לאדם שקרוי כשם אביו 'שמריהו יוסף' בשמו".

עוד סיפר הרב שטיינמן בשם חמותו, מרת שרה קותנפלד ע"ה, שסיפרה שאצלם בבית היה חשיבות גדולה אצל הבנות לזכות לסדר את מיטת אביה (הרב אליעזר הכהן הולנדר זצ"ל). עד כדי כך הגיעו פני הדברים: ביום שרצו לתת פרס לילד הוא היה מסדר את מיטת אביו, ואם הגיע לילד להיענש על דבר מה – העונש היה שנלקחה ממנו הזכות לסדר מיטת האבא.

וידוע המעשה שפעם ילד שאל את החזון איש: "כיצד זוכים לגדול בתורה?", והשיב לו החזון איש: "על ידי מצוות כיבוד אב ואם". יהודי ניגש לרב שטיינמן וסיפר לו את המעשה הנ"ל, תוך שהוא מתפלא: "והרי וודאי החזון איש זכה לגדול בתורה על ידי כח יגיעתו העצומה בתורה", אמר. השיב לו הרב שטיינמן: "ודאי שהכל מכח יגיעתו, אבל צריך גם זכות בשביל לזכות, והזכות הייתה כיבוד אב ואם". כלומר: בזכות כיבוד אב ואם זכה ליכולת העצומה של עמל התורה, עד שהפך לגדול בישראל.

*

חינוך ילדים לכיבוד הורים

"ככל מצוות התורה, כן מצוה על ההורים לחנך את ילדיהם כבר בעודם קטנים למצות כיבוד אב ואם, ואין בזה חשש גאווה או רדיפת כבוד חס ושלום, כי אדרבה זו מצות התורה, שהילדים ינהגו בכבוד והדר מרובים מאוד כלפי הוריהם. ולבד מזה, גם יתרגלו להתנהג כלפי כל אדם בכבוד ובדרך ארץ". (המאירי)

*

"אף אחד לא משרת שלך!"

סיפר הרב שמואל ברוך גנוט שליט"א:
לפני צאתי ל"בין הזמנים" בישיבה, ביקשתי חיזוק מזקן המשגיחים הגה"צ רבי גדליה איזמן זצ"ל, מנהלה הרוחני הנודע של ישיבת "קול תורה". רבי גדליה זצ"ל הציע לי ללמוד בעיון את הלכות כיבוד אב ואם לפני החזרה הביתה, והוסיף בחיור: "תדע לך שאתה צריך לעזור בבית לא רק מדין חסד. אלא מפני שאתה גם אחד מבני הבית. גם אתה הרי גר בבית ואף אחד לא משרת שלך!!..."

*

סיפר הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל:
בחור אחד היה כישרוני ביותר, וניסה להשקיע יומם ולילה בלימוד התורה כדי להיות גדול הדור. הוא למד בשקידה ובהתמדה, כמעט שלא הגיע הביתה לחופשות, אכל מהר וישן מעט, כדי שלא לבזבז אף רגע. פעם הגיע הביתה ביום שישי לזמן קצר כדי לקחת את החולצה החגיגית שלו מגוהצת, לכבוד שבת.
אמא שלו הייתה באמצע הגיהוץ, ואמרה לו שטרם סיימה לגהץ את החולצה שלו. הבחור מיהר לצאת, ראה שחולצות אחרות של שאר בני הבית כבר גוהצו, ומרוב כעס הפיל את ערימת החולצות על הרצפה וצעק: למה החולצה שלי לא מוכנה, והחולצות של אחרים כן?...

כשהרב דצ"ל היה מספר סיפור זה הוא היה מחייך חיוך מריר ואומר:
"ככה הוא התכוון להיות גדול הדור? צריך לדעת שכדי לצמוח,
הדבר הראשון והבסיסי הוא – מידות טובות. לא לחיות בהרגשה
שמישהו חייב לך משהו. אמא לא חייבת לך כלום, אתה חייב לה –
"כבד את אביך ואת אמך". (סולם יעקב)

*

לסיום: מנהג מול מצוה מהתורה...

בערב שבת בשעת בוקר, ישב הרה"ק בעל ה'דמשק אליעזר'
מויז'ניץ והכין עצמו לקבלת פני שבת מלכתא, בלימוד הפרשה
שניים מקרא ואחד תרגום. כדרכם של חסידים ואנשי מעשה הנוהגים
עפ"י האר"י, נהג שלא להפסיק בדיבור באמצע הקריאה, אלא
לקרוא את הפרשה מתחילתה עד סופה ללא הפסק. והנה, בעומדו
בפסוק האחרון של הפרשה, פנה אליו אביו – בעל ה'אהבת ישראל',
בשאלה. ללא השתהות חרג ממנהגו, עצר מקריאת הפרשה, השיב
לאביו בנושא ששאל, והחל ללמוד את הפרשה כולה מתחילתה!!!
פנו אליו זקני החסידים ושאלוהו: 'וכי לא יכולת לסמן לאביך שבעוד
רגע תסיים, הרי היה מקבל זאת בהבנה? וכי לא יכולת להשיב
בתנועות ידיים ואביך היה מבין? על שום מה עצרת בפסוק האחרון
והוצרכת להתחיל את הפרשה מתחילתה?' אך הוא השיב כנגדם:
'לא לדבר בשניים מקרא ואחד תרגום, זו מעלה חשובה, מנהג
קדוש שמקורו בדברי האר"י הקדוש. אך כיבוד אב? הרי זו מצוות
עשה דאורייתא!'

שבת שלום!

העלון יוצא לאור
בסיוע תלמוד תורה
"נצח ישראל" בית שמש

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com